

Daardoor wordt de lezer geneigd ook bij andere gedeelten zijn twijfel plaats te geven.

Aan den godsdienst wordt een groote plaats ingeruimd. Deze boeren waren meerendeels kerkse menschen. Maar hun geloof was niet bestand tegen de verleiding. Slechts bij enkelen vermocht het redding te brengen. De vrome meester echter wordt door zijn zondegevoel tot krankzinnigheid gebracht. De schaduw laat de schrijver zoo zwart vallen, dat het geloofslicht er niet door kan schijnen.

Een nadeel van den opzet is ook, dat er sommige stukken ingevoegd zijn, die eigenlijk niet meer met het verband te maken hebben, dan dat zij juist in dien strengen winter gebeurd zijn. De toon is daarin ook lichter, de stijl humoristisch soms, en sterk contrasteerend met dien der andere verhalen.

De hoogte van zijn vorige werken bereikte de schrijver hierin m.i. niet. Maar hij gaf toch een literair hoogstaand boek, waarin de bijna legendarisch-historische winter aangrijpend geteekend werd. Een boek waarin de psychologie van den boer en zijn land, hun onverbreekelijke saamhorigheid meesterlijk is beschreven.

Gr.

H. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Zelfbeproeving.

VI.

Hoe dan de zelfbeproeving wel moet zijn, daarover gaan wij nu enkele dingen zeggen.

God de Heere heeft Zich met Zijn volk gesteld in verbondsbetrekking.

In verband met het onderwerp, waarover het in deze artikelen gaat, behoeven wij „de leer der verbonden” niet in den breedte te behandelen.

Alléén dit.

De verbonddsluiting gaat uit van God.

Er is in het verbond van God met Zijn volk geen sprake van twee min of meer gelijkwaardige partijen, die op voet van gelijkheid tot elkaar komen om saam te onderhandelen over de sluiting van een verbond.

Alles gaat uit van God.

Om het zoo eens te zeggen: „Hij ordineert het verbond”.

Hij besluit, dat het verbond er zal zijn.

Hij stelt vast met wie dat verbond zal worden opgericht.

Hij bepaalt welke voordeelen dit verbond zal meebrengen voor de bondelingen en aan welke voorwaarden zij zich zullen hebben te onderwerpen.

Hij is het, die van Zijn kant tot den mensch komt om dien mensch in dat verbond op te nemen. De weldaden des verbonds komen ook alléén van Hem.

Het is alles van God; in zooverre zou men dit verbond éénzijdig kunnen noemen.

Maar omdat het een verbond is, kan het niet éénzijdig blijven.

Een verbond immers veronderstelt altijd twee of meer partijen.

Het verbond Gods met Zijn volk krijgt daarom niet eer zijn beslag, dan wanneer het volk, dat Hij tot dat verbond verordineerde, met wie Hij dat verbond opricht, ook in dat verbond toestemt, dat verbond aanvaardt.

Met minder kan het niet toe, meer wordt er ook niet gevraagd.

* *

En laten wij nu de dingen eens concreet nemen. Daar wordt in de gemeente een kind geboren.

Naar Gods eigen woord behoort dat kind tot hen, met wie Hij Zijn verbond opricht.

Zoodra dus dat kind het aanzijn heeft ontvangen, komt God voor dat kind staan en zegt tegen dat kind:

„Mijn kind, gij behoort tot Mijn bondsvolk. Ik geef u in Christus het eeuwige leven; Ik vraag van u, dat gij dat geloof en dat gij wandelt in den weg der gehoorzaamheid, doende alles, wat Ik in Mijn Woord van Mijn volk vraag.”

Nu zijn er twee mogelijkheden.

Dat kind kan zeggen: „neen, ik wil niet”.

In dat geval zal dat kind natuurlijk door dat verbond niet behouden worden.

Want omdat het een verbond is, kan het nooit zijn beslag krijgen, dat wil ook zeggen, kan het voor den mensch-bondeling zijn leven-gevend karakter niet ontplooiën, tenzij die mensch dat verbond aanvaardt.

Neen, als de mensch het verbond, waarmee God hem tegemoet treedt, niet beaamt, zal het oordeel, dat over hem komt zwaarder zijn, dan dat, waardoor de niet-bondeling getroffen wordt.

Maar —, de mensch kan ook dat verbond aanvaarden, Gods belofte gelooven en den eisch Gods over zijn leven laten heerschen.

In dat geval wordt de mensch in den weg van dat verbond behouden, ontvangende de zegeningen, die hem krachtens dat verbond zijn toegezegd.

Verbondsaanvaarding, dat is het eenige, dat van den bondeling wordt gevraagd; het geloof in Gods belofte, het zich buigen onder den, geheel ons leven omvattenden, eisch van het volbrengen van Gods geboden.

Wie daar oog voor heeft, kan ook gemakkelijk inzien, waarin bestaan moet de zelfbeproeving, waartoe de gemeente des Heeren geroepen wordt.

De eerste vraag van zelfbeproeving moet zijn: „Geloof ik Gods belofte, dat Hij mij in Christus tot Zijn kind aanneemt en het eeuwige leven geeft?”

En nu kan ik mij voorstellen, dat menigeen, die dit leest, zegt:

„Hoe heb ik het nu? Eerst heeft de schrijver gezegd, dat er in de gemeente van Christus geen plaats is voor de vraag: „is mijn geloof wel echt?”

En nu zegt hij: „de eerste vraag van zelfbeproeving moet deze zijn: „geloof ik wel?”

Wordt daardoor nu niet door de achterdeur weer binnengehaald, wat eerst door de voordeur was uitgegaan?”

Ik kan mij voorstellen, dat zulk een gedachte rijst; en toch, dat zou berusten op misverstaan van wat ik gezegd heb.

Bij de door mij afgewezen vorm van zelfbeproeving gaat het altijd weer over de vraag: „ben ik wel zulk een mensch, dat ik mij mag toeëigenen de goederen des verbonds?”

Garder: Timannus Alberti.

Dorspyck: Wesselus Groningensis.

Elspeet: Johannes Hesselius.

Putten: Petrus Kinsius, propter adversam validitatem geëxcusiert.

Heerde: Jacobus Schonhovius.

Oen: Thomas Dinxlaakius.

Osterwolde: Johannes Nuckius.

3. Uth dem Arnemischen Classe sint verschenen D. Petrus Sonnius, dienaar tot Ede, mit Antonio Wedaer, dienaar tot Bennekom, verthondende ein missive in platze van credentz, welke die broders annemen voer ditmaell, doch achten dat datselve vorthan niet behoere te geschieden.

4. Sint vorgelesen die acta Classis gehalten lestmaell tot Epe, en dewil darin beschloeten datt in desen tegenwoordige classe solde gedaen worden, is volgens afgehandelt.

5. Also bevonden wort in onsen Classe dat sommige dienaar van den verstorvenen eenige middelen geneiten, synde een deell haeres stipendii, daerdoor die lieden worden befestigt in haerer superstitiën, sal datselve gereferiert worden ad Synodum, om aen te halden by den Edl. Hove solcks weggenomen te worden end ein ander onderholt gestelt.

6. Is geresolveert dat Thomas Dinxlaeken (te Oene) behoert geconfirmiert te worden in ministerio van D. Vosskulio (van Epe), gelyck in voergaenden Classe beschloeten.

7. Sall achterfolgt werden den 20 artiell des Synodi gehalten tot Zutphen Anno '96, datt die gantze faste door sall die historie des lijdens Chri (Christi) des Friidags gepredigt worden end niet op den guden Friidag (so men hem noempt) alleen.

8. Angaende den koster tot Vorthuisen is gedaen, dat dem Synodo wille believen ernstlick antehalden aent Hooff, dat die toverische koster solle mogen niet allein van sijnem deinst, maer ock van

Hoe men het wendt of keert, de telkens weer in onze kringen gestelde vraag: „geloof ik wel echt?” komt tenslotte hierop neer:

„Mag ik wel gelooven?”

Ik weet wel, men ontkent dit telkens weer, maar rustig nadenken zal, naar mijn overtuiging, er toe moeten leiden, dat men dit toegeeft.

„Mag ik wel mij Christus toeëigenen?”

Maar dat is geheel iets anders, dan de vraag der zelfbeproeving:

„Geloof ik wel Gods verbondsbefofte, mij in den doop beteeekend en verzegeld?”

Kort en klaar saamgeval zou ik het verschil tusschen het door mij afgewezen zelfonderzoek en de door mij verdedigde zelfbeproeving aldus onder woorden kunnen brengen:

„In het eerste geval gaat het over de vraag, of God mij wel heeft gegeven wat ik noodig heb, n.l. de wedergeboorte, waardoor het mij alleen mogelijk is werkelijk te gelooven; in het tweede geval gaat het over de vraag, of ik wel doe wat God van mij vraagt, n.l. gelooven in Zijn belofte.

Zoo gezien wordt het nog duidelijker, dat er alleen voor dien laatste vorm van zelfbeproeving plaats is in het leven der gemeente van Christus. God zal wel zorgen, dat Hij Zijn belofte aan mij houdt; ik heb te zorgen, dat ik doe, wat God van mij vraagt, n.l. gelooven.

Daarom moet ik mijzelf altijd weer die vraag stellen: „geloof ik, op grond van Gods belofte, in gehoorzaamheid aan Zijn eisch, dat ik in Christus Gods kind ben?”

Die vraag is niet moeilijk te beantwoorden.

De vraag van zelfonderzoek, waarvoor men zich duizendmaal plaatst: „is mijn geloof wel echt, ben ik wel wedergeboren?” daarmee komt men nooit klaar.

Maar deze eenvoudige vraag: „geloof ik op dit oogenblik, dat ik deel heb aan de goederen des verbonds?” die vraag kan ik elk oogenblik met ja of neen beantwoorden.

En waartoe moet deze zelfbeproeving dienen? Welke beteekenis heeft het stellen van die vraag voor mijn leven?

Daarover in een volgend artikel.

D. v. D.

MUZIKALE KRONIEK

„Petrus Datheens Psalmen Davids”

in Dr J. Pollmann's „Ons Eigen Volkslied”

door Jan Zwart.

VII.

Neen! om Datheen voor wat hij destijds in arge-looze onschuld uitrichtte, zóó te kapitelen als Dr Pollmann ondernam, is onbarmhartig en over-dreven fel.

Men kan geen enkele verzameling geestelijke- en wereldlijke liederenboeken, één- of meer-stemmig bewerkt, uit 's mans tijd opslaan of het aantal „valsche accenten” ligt er net zoo afschuwelijk in opgestapeld!

Doch DIE valscheden-in-accentueering en dus

usu fructuum (vruchtgebruik) geremoviert, end dem jezigen so denn deinst is volbrengende moge gefolgt werden.

9. Also Goswinus Dorr doleert vanwege twee mudde roggens so hem twee jaeren sint resterende by den Richter int Oldebroeck, hebben Winandus Johannis end Ernst Reeft end D. D. Jacobus Warnerius op haer genomen den Richter darom an-thospreken, dat vorgeen. Goswinus moge conten-werden, ende so niet, dat het Synodus wolle an-halden by den Edl. Hove om demselven dartho te helpen, so niet sall hem geine dimissie gewelgerl.

10. Verstaende die broeders des Classis dat den olden Pastoor tot Wihe is gekomen op den Gelder-schen bodem tot Vorchten end darselbst in tyt van ein jaer twee lijhpredig gedaen, so findet het Classis guet, dat het Synodus wolle scriven aha den Synodum van Overissel dat solck inconvenient moge so veel mogelijk getolliert (opgeheven, na-gelaten) werden.

11. Joh. Nuckius, dienaar tot Osterwolde is van Do Ellardo Maenio end D. Zwitterio, daertho ge-committiert, geëxaminert worden, also dieselve haer gerapportiert darvan gedaen, end daervan befonden temlich geantwort te hebben, so finden die broederen guet, datt dieselve sall voer einen wettlick dienaar gehalten werden.

12. Is gefragt van die kereke van Harderwyck off man sall mogen lesen voer den fragen des Cate-chismi ein spruck der schriftuer, dienende tot verklaringh der fragen, so (die) sollen verklaert worden op den tyt.

Antwort, datt die broederen guet finden datt ein elk kerek darin sall doen, watt haer dunkl stich-telick te wesen.

13. Also den Classis van Harderwyck folgt op het Classis van Zutphen einen dienaar in het leger te senden, so hebben die broders des Classis dartho genominert mit gemeinen kuerstemmen D.

Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620.

Transcriptie van G. van der Zee, Herv. Pred.

XIV.

Bigeloovige praktijken. Lijdenspredika-ties. Twee mud rogg. Pastoor van Wihe te Vorchten. De pastoor van Oosterwolde eindelijk als predikant toegelaten. Viering des H. Avondmaals. Eenheid in het onderwijs. Onwillige koster te Oene. De pastoor-herbergier te Ernelo wil de pastorie niet verlaten. Deputaten.

Acta Classis gehalten den 21 Aprilis binnen Hattem, Anno 1601.

1. Nae anroepingh des Naems des Heeren sint door gemeine stemmen geëligiert in presidem Joh. Sanderus; In Assessorem Winandus Joes (Johannes); In scribam Wimarus Stypelius.

2. Van Harderwyck verschenen op desen Classem Ellardus Maenius, minister, D. D. Jacobus Warnerius, olderligh.

Elburgh: Winandus Joes (Johannes), Dienaer; Burgmr Ernst Reeft, olderlingh.

Hattem: Joes (Johannes) Sanderus, Dienaer; Peter Schrassert, olderlingh.

Niekerek: Joes (Johannes) Zwitterius, Dienaer; Elbert Berentz, olderlingh.

Vorthuisen: Wolterus de Bruin, Dienaer, sonder olderlingh.

Eepe: Joes (Johannes) Voskuill, sonder olderlingh.

De vorgesette sijn gecompariert mit behorlicke credentz, die naefolgende sonder olderlingh end credentz brieven:

Nunspeet: Tilmannus Mylius.

Oldebroeck: Goswinus Dorr.

Ernell: Wimarus Stypelius.

Barnefelt: Reinerus Winecopius.

heelemaal nie die Dr Pollma psalmrythme kerkgezang in mann zoo fun.

Dáár hebben niet alleen bij gelische kerk uitvoerings-pra melijk: de ve deelamerend lismatige oude aan, meer en bondene; bene anderingen v die zooals wi nader zullen uiteenrekken met staarten hebben.

Het was var waaruit officië aanwezigheid onze Constant sleepend kerk schend gemeen kruipend in C. v. Winterf meine und Ch naleerde: „He „wijzens afs „uniformiteit „als noodlottig „Het is de eers „dien kunstlo „heden onder als Jozef Goltz W. Bäumkers. lied in seine 2 „Met de ou „de teksten. 2 „toonsoortkars „seerd, d.w.z. „bracht en van „sieringen vo „voudigd en „noten van ge „daardoor bu „zame sleepen „die heden no En van een schrift aangele ralen geharm in zijn „Gesch der Ev. Kirch „oude melodi „vorm. Daar w „vormen nog e „vergelijking m „trekking tot „diek, beduide „neelen uit he „miek is vlak „deelte volma „derlijke regel „op-maat beg „merkt. Doorg „ringen geven „dern karakte „gebruikte sep

Ellardum Mac Harderwyck. 14. Die Clas tusschen het om die kosten gedeputierten met advs des 15. Deweil g spuret wort d begeert het Cl vell moglich 16. Also voer ten platten la maell des Hee datselve wor darin nachlae datselve vorl 17. Deweil d soude volgen u te platten land die broeders s Synodum. 18. Angeseher den steden so longe joegt tot wort, dieweek damenten in schade) lijden, dat dem Syno Classis, die fu ten vereenicht Scholen van J 19. Befonden is beschloeten schien door g van malkand guet, dat aln niet deinlick (Procu

telkens weer
eloof ik wel

telkens weer,
overtuiging,
toegeeft.

an de vraag

e, mij in den

het verschil
onderzoek en
aldus onder

er de vraag,
en wat ik
te, waardoor
gelooven; in
rang, of ik
agt, n.l. ge-

ijker, dat er
elfbeproefing
van Christus.
belofte aan
ik doe, wat
n.
er die vraag
Gods belofte,
t ik in Chris-

twoorden.

arvoor men
loof wel echt,
e komt men

oof ik op dit
goederen des
ogenblik met

ving dienen?
van die vraag

D. v. D.

ONIEK
vids"
sified")

stijds in arge-
capittelen als
artig en over-

geestelijke- en
meer-stemmig
of het aantal
schuwelijk in

ering en dus

moviert, end
ingende moge

ge twee mudd
rende by den
Vinandus Jo-

Jacobus War-
arom an-
moge conten-
lus wolle an-
ven dartho te

sie geweigerd
lassis dat den
p den Gelder-

selbst in tyt
so findet het
scriven aha

inconvenient
geheven, na-

wolde is van
p, dartho ge-
also dieselve

end daervan
en, so finden
il voer einen

arderwyck off
gen des Cate-
dienende tot

len verklaert
nden datt ein
r dunkt stich-

k volgt op het
in het leger
des Classis
erstemmen D.

heelemaal niet de „minstens 7000” van Datheen, die Dr Pollmann optelt, hebben gemaakt „dat het psalmrythme vernield” werd, dat dat specimen van kerkgezing in de wereld gekomen is, wat Dr Pollmann zoo funest vindt!

Daar hebben heel andere dingen aan meegewerkt niet alleen bij ons, maar ook bij het Duitsch-Evangelische kerklied, waarmee het onze in tal van uitvoerings-praktijken volmaakt parallel liep. Namelijk: de vervanging van het vrij-rhythmisch, declameerend karakter der poly-rhythmische, melismatische oude melodieën voor dat der langzaam, meer en meer aan strenge, gelijke maat gebondene; benevens nog tal van wisselingen en veranderingen van theoretischen- en anderen aard, die zooals wij in het vervolg van ons betoog nog nader zullen toonen, direct en indirect op dat uiteenrekken van ongelijke tot gelijke, van noten met staarten tot noten zonder staarten, ingewerkt hebben.

Het was van een in 1678 uitgegeven „Cantional”, waaruit officieel voor het eerst op te maken is de aanwezigheid van een tijdperk (hetzelfde waarin onze Constantijn Huygens schreef over het lam, sleepend kerkgezing) waarin een „onzuiver, krij-schend gemeentezingen” aan de orde kwam, voortkruipend in gelijke, langgerekte zangnoten, dat C. v. Winterfeld in „Ueber Herstellung des Gemeine und Chorgesanges in der Ev. Kirche” signaleerde: „Het karakteristieke rythme der oude „wijzen is afschuwelijk verminkt, om een zekere „uniformiteit te bereiken die iedere veelvormigheid „als noodlottig beschouwde en van zich afwees... „Het is de eerste poging de melodieën der gemeente „dien kunstlozen vorm te geven, waarin zij nog „heden onder ons voortleven”, op dezelfde manier als Jozef Gotzen, de auteur van het te deel van W. Baumkiers „Das Katholische deutsche Kirchenlied in seine Singweisen” beschreef:

„Met de oude melodieën ging het evenals met „de teksten. Zij verdwenen wat hun oude kerk- „toonsoortkarakter betreft en werden gemoderni- „seerd, d.w.z. in Dur- en Moll-toonaarden overge- „bracht en van trillers, voorslagen en andere ver- „sieringen voorzien. Het rythme werd vereen- „voudigd en de melodieën in gelijke maat met „noten van gelijke waarde gebracht; hoofdzakelijk „daardoor burgerde over het algemeen die lang- „zame sleepende voordracht der kerkliederen in, „die heden nog overal niet uit te roeien schijnt.”

En van een oud orgelboek, tweedeel, in hand- schrift aangelegd eind 17e eeuw, waarin de Koralen geharmoniseerd waren, teekent Georg Krause in zijn „Geschichte des musikalischen Lebens in der Ev. Kirche Westfalens” aan: „De meeste der „oude melodieën missen den oorspronkelijken „vorm. Daar waar in het eerste deel de melodie- „vormen nog duidelijk te herkennen zijn, doet een „vergelijking met het tweede zien, dat deze in be- „trekking tot de rhythmiek zoowel als de melo- „die, beduidend sterker afwijken van hun origi- „neelen uit het eerste deel. De bewegelijke rhyth- „miek is vlakker geworden, voor het grootste ge- „deelte volmaakt uitgewischt; het eind der afzon- „derlijke regels is, wanneer de volgende met een „opmaat begint, door een kwart-pauze geken- „merkt. Doorgangsnoten en chromatische verande- „ringen geven de melodieën een uitgesproken mo- „dern karakter. In de harmoniek vallen de veel- „gebruikte septime-accorden op. De salzen zijn

Ellardum Maenium, dienaar Gottlick. worts tot Harderwyck.

14. Die Classis findet guet, dat die correspondentie tusschen het Classis van Arnem end Harderwyck om die kosten te vermiden sall vortahn door éenen gedeputeerden mogen underhouden werden, doch met advis des Synodi.

15. Deweil grote prophanatie des Sondaghs gespuret wort door het koepen end verkoepen, so begeert het Classis, dat die Synodus darin wolle so vell mogelijk remedieren.

16. Also voermaels beschloeten, datt die dienaeren ten platten lande sollen haer sorgen ten Avontmael des Heeren in die benachbarten plätzen dar dattselve wort uthgedeeft, end deweil sommige darin nachlachtigh befonden, sint sy vermaent, datselve vortahn nae te kommen.

17. Deweil daer is gepretendiert datt per eminentie soude volgen ut den predigen so van den dienaeren te platten lande in den steden geschieden, hebben die broeders soleks willen laten gelangen aha den Synodum.

18. Angesehen befonden wort dat uth den genabuerden steden so deser alss anderer provincien die jonge joegt tot Harderwyck ter scholen geobleigert wort, diewelcke om der verscheidenheit der fundamente in haerer studiis jacturen (jactura = schade) lijden, soude die classis well guet finden, dat dem Synodo gelieve op het advis der anderer Classis, die fundamente haerder Scholen mochten vereenicht worden mit die fundamente der Scholen van Harderwyck.

19. Befonden dat wenigh wort verrichtet van 't gene is beschloeten van dem Synodo, ende datt mis-schlen door gebreeck, dat Deputati Sinodi ferne van malckanderen wonen, so findet het Classis guet, dat aha dem Synodo geraetfragt wort off niet deinlick (dienstig), dat Deputati Synodi dem procu-... last geven alles

„duidelijke voorbeelden van den aria-achtigen stijl „van het kerklied, dat het toenmalige solo-lied heel „wat dichter nabij komt dan het oude kerklied.” „Dan reeds begint voor ons Kerklied” (L. Hartmann in „Die Orgel”) „een treurige tijd. Had reeds „Joh. Seb. Bach in zijn gefigureerde Koralen, Ko- „raalvoorspelen, Cantaten en Passionen den rhyth- „mus der oude melodieën op allerlei wijze ver- „anderd en afgeslepen, waarbij eensdeels het kunst- „principe voorop zat, om het rijke, polyphone „weefsel der overige stemmen tegen het Koraal- „in-gelijke-lange-noten als wāre Cantus Firmus te „zetten, zooals wij daar een onovertroffen voor- „beeld van vinden in het eerste koor der Mattheus- „passion, anderzijds de hierdoor verkregen moge- „lijkheid de figuratie gladder en planmatiger door „te voeren — zoo begon men ook bij het gemeente- „gezing het rythme der oude Koralen almaal uit „te rekken, tot ten slotte het zingen van noten van „gelijken duur in de mode kwam, zooals wij het „heden ten dage nog in tal van kerken in Duitsch- „land kennen. Een zoo geheel merkwaardige ver- „dwazing als we op het gebied der muziek haars „gelijke nergens aantreffen.”

Eenzelfde eind-conclusie dus als Dr Pollmanns:

„Mij is geen voorbeeld uit de kunstgeschiedenis be- kend, waarin op meer onmeedoogende wijze de kunst- „aanleg van een volk, door het systematisch wekelijksch „inheven van brute fouten, met de heete religieuze be- doelingen, is verstikt en versmoord.”

Alleen met dit ENORME verschil dat de Duitsch- Protestantsche Schrijver de juiste oorzaken van dat „wekelijksch inheven van brute fouten” heél wat zuiverder en correcter ziet dan zijn Nederlandsch-Roomsche collega, en daar geen menschenkinderen als Datheen en „geheel op Gods Woord ingestelde” Calvinisten de schuld van geeft, maar de Muziek zelf en haar volgelingen, waar- onder zelfs niemand minder dan een Joh. Seb. Bach — wat dien ook weer niet al te zwaar aan- geleund kan worden, kind als ook hij was van ouderen en erfgenaam van vroegere wilsbeschik- kingen in de muziek, want ook hij vond, zooals H. J. Moser aanvoert in „Musik u. Kirche” (1e Jrg. 1929, Heft 4), na een reeds langdurige Iso- metrische periode, een kerkgezing met gelijk-lange syllaben, waartegen zich te verzetten hij in het geheel geen mogelijkheid zou gehad hebben.

Het is als J. W. Enschedé, tevoren hier ge- noemd, terecht opmerkt:

„Gemeenlijk wordt de schuld gegeven of aan den „onmuzikalen aard van ons volk of aan het (m.i. „ten onrechte zoo genoemde) anti-kunst zijnde Cal- „vinisme of aan beiden. Ik geloof ten onrechte, „want om een paar voorbeelden te noemen, is het „niet juist in het begin dierzelfde 17e eeuw, dat „de protestantsche organist Sweelinck in binnen- „en buitenland een groote vermaardheid bezat? „Is het niet, dat te Haarlem de stedelijke regeering „een nieuw orgel in de Groote Kerk liet maken en „dat toen in 1634 een aantal burgers verzochten, „dat de organist Helmbreecker daarop orgelbe- „spelingen zou geven?”

„De redenen voor de kenbaar gemaakte bezwaren „tegen de psalmwijzen liggen dieper en wel in hun „wezen zelve. Gecomposeerd werden ze in de „eerste helft der 16e eeuw, toen de vroegere mu- „zikale begrippen verdronken werden door nieu- „were opvattingen, niet zoozeer omtrent het doel

den Ed. Hove vor te dragen. Infall het mochte ge- scheiden, dat dieselve ein sodanigh apostill solle verkrygen, daerover hy soude raet begeeren mit hem solle mogen besprecken mit die kercke van Arnem in platze deputatis Synodi.

20. Also 't decretum Synodi lest geholden tot Arnem over Pelgrinum de Hyrde, pastoor tot Vasen, niet is executiert worden, wort begeert datt darom worde angehalden.

21. Van dem Classe wort seer deinstlich begert, dat den 17 artickell Synodi Harderwicanae Ao '99, belangende den dienaar tot Barnefelt moge door den Synodum by dem Hove ter executie gebracht worden.

22. Also van veelen dienaeren geclaecht over het verfallen so der huizen van pastorien alss oock kercken, end voer anderen tot Heyrde, Osterwolde end Oen, wort begeert, dat datselve moge van dem Synodo dem Ed. Hove werde angedeint, end oock die kerkmeesters tot reekningh gebracht, datt also deser schwariheit geholpen werde.

23. Claegt den dienaar tot Oen, dat den Coster darselffs mit syn hausvrouw syn vianden van der Religie, end deinst oock niet will int geheel bedienen, als het water brengen tot den kinderdoop. Darom deinslich gefonden soleks dem Ed. Hove te remonstreiren van (door) den Synodo.

24. Findet den Classe guet, datt die Ehe-ordeningh solle mogen door den Synodum by het Ed. Hoeff befordert end oock gehandhavet werden.

25. Also het Classis verstaet, so van den dienaar tot Ermell alss genachburde dienaeren desselven kerspels, datt die lieden haer beklaegen sonder eenige aenwijsingh deswegens ter salicheit als beesten sterven, end den dienaar darvan protes- tiert, en syn conscientie will gefryet hebben, dweil hem die woningh wort benomen (de pastoor woonde n.l. nog in de pastorie) in synem dorpe, waer door dit wert caussiert, alss oock dat oft-

„en de beteekenis der muziek, als wel omtrent „de haar voor haar uitdrukingsvermogen ten „dienste staande hulpmiddelen. Op aesthetisch- „muzikaal gebied was het in de 16e eeuw evenals „elders, als in de staatkunde, in de natuurweten- „schap, in de schilderkunst; ook daar deden zich „nieuwe inzichten gelden, die eerlang de overwin- „ning zouden behalen. Van dien strijd dragen de „psalmmelodieën de sporen; gedeeltelijk zijn zij „modern, gedeeltelijk zijn zij antiek, en juist dat „laatste is het, wat hen eerlang ongeschikt moest „maken hun eenmaal verkregen populariteit te „blijven handhaven. Allengskens zouden zij buiten „het gehoor vallen en hoe meer het voortgaan der „tijden de opkomende geslachten zou ontvallen „aan dien verouderden muziekstijl, hoe meer het „gemeentegzing in gehalte ook zou moeten ach- „teruitgaan. Anders dan bij die andere 16-eeuw- „sche melodie, het Wilhelmus, evendeels uit Frank- „rijk hier ingevoerd, zouden de psalmmelodieën „door hun kerkelijk karakter zich moeten blijven „handhaven of te niet gaan. Want terwijl het „Wilhelmus met zijn tijd medeging en zich telkens „in den volksmond vervormde om in 1766 zijn „huidige gestalte aan te nemen, bleven de psalm- „melodieën wat zij waren. Zij geraakten daardoor „in het algemeen hoe langer hoe meer uit den tijd „en dus uit het gehoor, en het onmiddellijk gevolg „daarvan was, dat het gemeentegzing ook hoe „langer hoe meer met moeilijkheden te kampen „zou hebben.”

Verweer van Ds C. Vonk.

Verleden week gaven we in deze rubriek kennis van een opmerking van Dr A. Kuyper Jr, waarin deze zijn bezwaren kenbaar maakte tegen een artikel van Ds C. Vonk. We geven thans ook het antwoord van Ds C. Vonk (uit „Schiedamsch Kerkblad”) verder. Het lijkt ons voor het kennen van diens bedoelingen wel bijzonder geschikt. Juist daarom acht ik het beter, in dit stuk niet de schaar te zetten, al valt het citaat dan ook ietwat lang uit.

Hier volgt dan Ds Vonks artikel:

Wij lezen de eerste twee zinnen uit de „Rotterdam- sche Kerkbode” nog eens:

„Er wordt tegenwoordig gesproken over de methode van prediking in verband met het Verbond. Volgens sommigen mag men de vraag niet stellen: hebt gij voor uzelfen daar deel aan?”

Nu dit stukje tóch verschenen is, ben ik blij, dat ik er deze twee zinnen achter elkaar in vind van deze hand. Want hier heeft men nu vóór zich een uitla- ting van iemand, die toch ook wel 'teen en ander over het verbond geschreven heeft, naar men weet. Wiens werk zelfs niet los staat van de geschiedenis onzer kerken in de twintigste eeuw. En wiens spreken over 't verbond nu ook niet bepaald altijd aan ieder welgevallig is geweest. Die óók wel eens een terecht- wijzing kreeg, gelijk hij — thans zelf óók ouder ge- worden — aan een ander en tegelijkertijd aan anderen (immers „typeerend”) meent te moeten geven. Welnu, deze twee beginzinnen typeeren m.i. een methode, waarop in 't volgende critiek.

mals die predigen door regeerder worden verhin- dert, dartho oock het huiss der pastorien niet ter Ehren Godes end befonderingh der salicheit der menschen wort gebrueckt, maer het contraria ge- daen alss datt in alsoeck huys wort getappet end dat oock onder die predigen, tegens het befell der heeren deses lantschaps, daer die lieden so ge- komen tot anhorningh van Godes wort, haer daer setten om der dronckenschap te plegen, bidden derhalven die broeders des Classis gantz ernst- lichen, dat der Synodus wolle mit allen flyt be- arbeiden, dat alsoelcke sonde door behoerlicke wege werden henwegh genomen, end dem dienaar darselbst geholpen.

26. Ist guet gefonden, dat Wimar Stypelio op be- hoerlicke onvanck testimonium dimissionis van Deputatis Classis niet sall geweigert werden, als oock anderen.

27. Op den Synodum negstfolgende te trecken sint gedeputiert D. Wirtzfeldius end D. Wolterus de Bruin. Die olderlingh sint genominiert van Har- derwyck end Haltem.

28. Tot den Classem van Arnem te trecken is gedeputiert Wimar Stypelius.

29. Benefens D. Petrum Kinsius is gedeputiert D. Johans. Zwitterius in Deputatum Classis.

30. Classis naegstfolgende sille gehouden werden tot Niekerck, end van den deputatis, alss sy 't guet sollen finden utgeschreven werden.

31. Wimar Stypelio is opgelegt die predig te doen.

32. Censura morum gescheit synde, sint die Bro- dern in vrede, liefde end eendracht van mal- ckanderen vertrocken.

JOHANNES SANDERUS,

praeses classis.

WINANDUS JOHANNIS, Assessor.

WIMARUS STYPELIUS,

scriba classis.

„Er wordt tegenwoordig gesproken over de methode van prediking in verband met het Verbond". Zeker. Trouwens, niet pas „tegenwoordig" geschiedt dat. Daar loopt 't al zolang over. En de geschiedenis, waarlijk niet alleen de contemporaine, heeft mij geleerd in dezen vier methoden te onderscheiden, n.m.l.:

- 1e. de subjectivistische;
- 2e. de objectivistische;
- 3e. de objectivistisch-subjectivistische;
- 4e. de Schriftuurlijke.

Over elk van die vier een woord. Van te voren deel ik mede, dat ik daarbij dankbaar gebruik maak van een artikel van Dr. J. W. Tunderman, dat onlangs (ik kan momenteel den datum niet opgeven) verschenen is in „Pro Ecclesia" en dat ik niet dringend genoeg ter lezing kan aanbevelen.

Bij ten 1e. Is het subjectieve op zichzelf verkeerd? Natuurlijk niet. B.v. wanneer het Woord Gods tot ons komt, is dat voor niemand zonder betekenis. De een is dat Woord gehoorzaam, de ander niet. Deze houding, dat wat 't subject doet, is hier 't subjectieve.

Wat is echter subjectivisme? Subjectivisme vinden we bij dien mensch, die niet vertrouwt op God, maar op zijn houding. Subjectivisme vinden we bij dien mensch, die niet vertrouwt op God (op Wien wij ons betrouwen alleen stellen mogen), maar op zijn eigen hart, b.v. op de gevoelens, welke hij daar geconstateerd heeft of op de kenmerken, welke hij bij zichzelf waarneemt. En dan wordt redeneerend de conclusie gemaakt: het is met mijn hart zoo en zoo gesteld, dus mag ik het van mijzelf wel gelooven.

Maar hier geldt, zoo goed als straks bij ten 2e, Spreuken 28:26: die op zijn hart vertrouwt, is een zot. Zonder personen te willen beledigen, maar om duidelijk te zijn — deze methode hoort men wel eens betiteld als Kerstiaansch.

Bij ten 2e: (Ik zwijg nu maar van 't feit, dat het zoogenaamde objectivisme in den grond der zaak ook verkapt subjectivisme is.) Als men spreekt van het „objectieve" bedoelt men het logische verband, dat we in het Verbond Gods mogen ontdekken. Objectivisme is echter dit, dat we ons vertrouwen niet stellen op den God des Verbonds, maar op wat wij meenden te ontdekken van dat logische verband. Dit objectivisme zouden we b.v. vinden bij den man, die (onschriftuurlijk) redeneerend zou zeggen: mijn kinderen zijn gedoopt, dus zijn ze bondelingen, dus hebben ze Gods beloften, dus zullen ze zalig worden. Deze man vertrouwt op de juistheid van zijn redeneering, hij bouwt op zijn conclusies, niet op God. Die Zich ook over de kinderen ontfermt. Hij wandelt niet in 't geloof, maar hij wandelt bij zijn eigen redeneeringen.

Het is alweer om geen enkele andere reden dan om duidelijk te zijn (immers ik schrijf niet alleen voor A. K.) als ik zeg, dat dit objectivisme wel door de Christelijk-Gereformeerden zal worden bedoeld, wanneer zij spreken van de „Neo-Gereformeerde gemeentebeschouwing".

Inderdaad zou hun afkeuring, indien dit objectivisme ten onzent gehuldigd werd, billijk zijn.

Bij ten 3e: iemand, die de objectivistisch-subjectivistische methode volgt (onlangs verscheen er nog een lezenswaard — wij typeerend — boek van Dr. I. Kievit te Baarn over „voorwerpelijke-onderwerpelijke prediking"), zoekt te balanceren in 't juiste midden, dat gelegen zou zijn tusschen de „eenzijdigheden" van het objectivisme en van het subjectivisme. (Alsof ze beide geen zonden waren!) Mogelijk zou hij in de eerste helft van zijn preeken vrij „verbondsmatig" zijn, gelijk dat de een dan noemt, „leerstellig" noemt een ander dat; weer een ander zou over onverteerbare „stukken leer" klagen. Evenwel, door toevoeging van een subjectivistisch-zoet klontje zou het mengsel ten slotte toch nog wel redelijk voldoen; elk wat wils geven, de menschen in 't kerkgebouw houden. Hij zou b.v. in het eerste deel van z'n preek meer vanuit een „uitwendig" verband spreken, om evenwel ten slotte te eindigen met een ernstige vraag inzake 't „inwendig" verband. Hier is voorts ruimte voor variatie.

Bij ten 4e: de H. Schrift echter zegt ons, dat God met Zijn verbond ook tot onze ouders en ons is gekomen. Ja, ook tot ons. Evenals b.v. tot die Klein-Aziaten, tot wie 1 Petr. 1:1 enz. spreekt. En in den H. Doop wordt ons een pand gegeven van Gods goedwilligheid en genade tot onswaart. In dien H. Doop wordt ons verzegeld, dat God de Vader ons tot Zijn kinderen en erfgenamen aanneemt, dat de Zoon ons wascht in zijn bloed van al onze zonden en dat de Heilige Geest in ons wonen en werken wil. Zoo heeft de Heere b.v. ook den (uitzinnigen) Galatiërs 't Abba, 't Vader, op de lippen gelegd en als Zijn kinderen erkend, ofschoon ze niet van Abraham afstamden (Gal. 4). Zoo mogen ook wij den Heere kennen als onzen God. Niet alle menschen mogen Hem zoo kennen. Dat God zoo tot ons gekomen is, is een beslissing van Hem over ons. Niet van ons over onszelf. En waar God zoo over ons beslist heeft, worden wij vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid.

Nu heb ik geschreven m'n stukje „Ancilla Diaboli" Welken in h o u d had het? Ongeveer wat hier onder 4e staat. Alleen iets breder nog. Ik onderscheidde drie dingen:

I. dat God met Zijn verbond ook tot ons gekomen is. Zoo goed als tot oud-Israël zegt Hij ook tot ons, dat wij Zijn koninklijk priesterdom zijn, enz. Ik gaf Schriftbewijzen.

II. Voor Zijn verbond en woorden vraagt God onderwerping: voor Zijn belofte, voor Zijn Christus, vraagt God gehoorzaamheid, geloof. Zie de teksten. En nu:

III. Die in den Zoon geloofd, die heeft het eeuwige leven. (Zegen.)

Maar die den Zoon ongehoorzaam is, de toorn Gods blijft op hem. (Vloek.)

Dood en leven. Lees Mozes' rede tot oud-Israël in Deuteronomium.

En waarom die t i t e l: ancilla diaboli?

Er wordt in onze dagen immers zoo druk gesproken over zelfonderzoek? Welnu, ik acht dat een goede zaak, n.m.l. dat onderzoek zelf. Niet zoozeer al het spreken er over. Maar het doen is nuttig. En laten we dan zelf als predikanten eens be g i n n e n met onze

wegen te onderzoeken. Onderzoeken wij eens hoe wij preeken.

1e. Preeken wij soms puur-subjectivistisch? Dan kweekten wij methodisch aan of de zonde van twijfel (= ongelooft = zonde) of kweekten evenzeer valsche gerustheid als wanneer wij (2e) puur-objectivistisch preeken. Of preeken wij en catechiseerden wij en deden we ziekenbezoek naar objectivistisch-subjectivistische methode? Waren b.v. onze preeken schipperij-producten? Namen we straks met de linkerhand terug, wat we eerst met de rechterhand hadden gegeven? Waren we eerst leerstellig, dogmatisch of hoe de gemeentelieden 't soms noemen, om dan met „een ernstige vraag" te eindigen?

Maar dan hebben wij evenmin principieel bestraft hen, die leven bij hun logicistisch geredeneerd: gedoopt, dus enz. (zie boven) als principieel verweer geboden aan hen, die liever willen teren op uurtjes van korte duurtjes. Dan pleegden wij synthese (natuurlijk onbedoeld) tusschen twee onwaarheden. Maar de combinatie van twee leugens haart geen waarheid, evenmin als $0 + 0 = 1$. Moet nu de gemeente Gods gevoed worden door 't evenwicht tusschen twee onjuistheden of door de Waarheid = Gods heilig Woord? Mag ik aan 't volk des Verbonds iets anders geven dan het vaste Woord des Verbonds? Waar zullen die arme schapen ter wereld anders hun vastigheid in hebben dan in de belofte Gods = in Jezus Christus. En waar zal ik den goddelooze en huichelaar anders mee raken dan met 't Woord Gods, hetwelk is 't Zwaard van den Heiligen Geest?

Er wordt tegenwoordig over geklaagd, dat men alles maar disputabel stelt. Welnu, dat zou ik ook ellendig vinden en ten aanzien van de prediking des Woords heb ik dan ook een vraag gesteld; een vraag, welke ik heden nog wat verduidelijken wil.

Wanneer is eigenlijk dat disputabel stellen b e g o n n e n? Zie als we dat tijdstip, die eeuw en dat jaar eens vinden konden, zouden we eens met recht van „bedroevend" kunnen spreken. Wie heeft hier schuld?

God de Heilige Geest kwam ons door Zijn Woord mededeelen, dat Hij met Zijn nieuwe bedeeeling ook ons geslacht bedacht. Eertijds waren wij niet ontfermd, nu zijn wij wel ontfermd geworden. Is dat een feit of niet? Welnu, maar zou de prediking des Woords ons dan telkens voor de vraag mogen stellen: is het eigenlijk wel zoo? Nee, dat mag zij niet. Een historisch feit, een daad van God, waarvan we belijden: „daar is geschied", daar mogen wij geen vraagteeken achter zetten, maar daar moeten wij met b.v. Psalm 78 God ootmoedig voor danken, want, zegt Paulus in Galaten 3, God laat u zooveel niet voor niets ondervinden. Dat heeft God Zelf eerst zoo besteld of wij met Zijn Verbond, Zijn Woord, Zijn Wet, Zijn Evangelie bevoorrecht zouden worden of niet. Of de blaaskring van Gods Geest Zich ook tot ons zou uitbreiden of niet.

Nee, dat is geen recht hanteeren van den sleutel van Gods Woord (want daar vraagt A. K. immers naar?), wanneer men aan de gemeente des Heeren telkens weer vraagt: is dat nu eigenlijk wel zoo? Is Gods verbond voor u eigenlijk wel een feit? Zijt gij eigenlijk wel kinderen des Koninkrijks? Dat ontken de feiten, behalve dat het de gemeente van haar vastigheid berooft en twijfelziek maakt. En wie importeert ook weer in 't paradijs die zonde? Spelen wij toch den duivel niet in de kaart! Bewijzen wij Gods gemeente toch geen ondienst!

Maar nu is dit het rechte hanteeren van Gods Woord als sleutel van het koninkrijk der hemelen, wanneer wij tot 't Israël des nieuwen verbonds zoowel 's Zondags in de samenkomsten als op ziekenbezoek en huisbezoek, op huisbezoek bij sierlijke leden, maar ook bij leden (doop- of belijden, dat maakt geen verschil) van wie wij geground moeten vreezen, dat zij hun erfenis naar b.v. Hebr. 4:1 verachten, spreken: Gij hebt een Koning, Die Zijn hand op u heeft believen te leggen als op Zijn erfdeel. Gij hebt een Vader, Die u Zijn goedwilligheid en genade heeft gegarandeerd. Hier hebt ge Zijn vermanend, ontdekkend, bestraffend, bemoeiend, vertroostend Woord, al naar bevoind van zaken = onderscheidenlijk. Geloof dat. Vertrouw daárop. Buig u daaronder neder. Want daardoor hebt ge alleen gerechtigheid voor God en het eeuwige leven. En gelooft ge dat niet en gehoorzaamt ge uw Koning niet — van „ernstig" gesproken — hier is de Wrake des Verbonds.

Heusch, ernstiger dan Gods Woord kan geen sterveling spreken!

Laten wij toch om Gods Geest bidden en Dien in onze harten laten werken, opdat we alleen Zijn Woord mogen spreken!

We zullen, indien Dr A. Kuyper Jr antwoordt, ook zijn woord aan de lezers verder geven.

Deutschland, erwache.

„Deutschland, erwache", dat was één van die vele suggestieve opschriften, waarmee het opkomend nationaal-socialisme het klavier der volksnescientie begon te bespelen. Sinds is dat volk bij den dag scherper gestraft voor het alles-op-één-worp-zetten, dat men niet „waken", doch laatste vermoeidheids-gebaar noemen mag. Doch de „ontwaking" komt van een anderen kant, — althans ten deele. Ze komt van de kerk. In de diensten der Belijdeniskerk is j.l. Zondag een manifest voorgelezen, waaruit we hier enkele passages knippen:

„Broeders en zusters. Het Deutsche volk staat voor een beslissing van de grootste historische betekenis. Het gaat er om, of het christelijk geloof in Deutschland bestaansrecht zal behouden of niet. Systematisch en met weergalooze machtsontplooiing wordt het evangelie van Christus in deze dagen bij ons bestreden. Dat geschiedt niet alleen door hen, die ieder geloof aan God verwerpen, maar ook door hen, die wel is waar God niet loochenen, maar die meenen, de openbaring in Christus te kunnen afwijzen. Machtsmiddelen van den staat en van de partij worden tegen het Evangelie gebruikt en tegen hen, die dit Evangelie belijden.

Het valt ons moeilijk dit uit te spreken. Het is voor evangelische christenen een bijna onbegrijpelijke ge-

dachte, dat zich in het Deutsche vaderland staatsorganen tegen het Evangelie van Christus wenden. En toch gebeurt dit.....

De waarheid van het Evangelie wordt in het openbaar aangevallen, ook door leidende mannen van den staat. Wij herinneren aan de redevoering van rijkskanselier Dr Ley, op 1 Mei 1936 (feest van den arbeid), welke per radio en door de geheele Deutsche pers is verbreid. Het wordt de evangelische kerk niet veroorloofd zich tegen zulke aanvallen met dezelfde middelen der publiciteit te verdedigen. In de opleidingskampen wordt dikwijls de wereldbeschouwing van Rosenbergs „Mythos" geleerd, die den mensch verheerlijkt en God van Zijn eer berooft. Onverbloemd wordt hier en daar reeds verkondigd, dat deze wereldbeschouwing onverenigbaar is met het christelijke geloof en dat zij bestemd is, het christendom af te lossen. Ook christenen, die eerlijk bereid zijn hun volk te dienen zouden bestreden moeten worden. Zoo werd in een studentenkamp gezegd: „Wanneer het partijprogramma van positief christendom gewaagt, zoo wordt daarmee in werkelijkheid niet het christendom, maar in het algemeen een positieve religieuze bedoeld; men heeft dat niet dadelijk zonder meer zoo willen zeggen, want een dokter kan ook een zieke niet altijd de volle waarheid zeggen". Deze uittalingen zijn door den Reichsminister Derichsweiler uitdrukkelijk bevestigd. Nooit zijn ze officieel tegengesproken.....

Even verder lezen we:

Onder de leuze „Entkonfessionalisierung" van het openbare leven wordt de vrijheid van de kerk hoe langer hoe meer beperkt. In het land van Maarten Luther is het den evangelischen christenen verboden, in openbare vergaderingen van het evangelie te getuigen.

Godsdienst oefeningen en zielszorg worden in de kampen van den arbeidsdienst niet geduld. De evangelische school wordt bestreden. De geestelijke verzorging van de opgroeiende jeugd wordt bijna onmogelijk gemaakt.

Tegelijkertijd echter wordt het jonge geslacht gewend aan de vernederingen, ja aan de bespotting van het christelijk geloof. In tijdschriften der Hitlerjeugd, in kranten en periodieken, als in het „Schwarze korps", komen steeds weer artikelen voor, waarin het christelijk geloof wordt gesmaad.

Wie tegen de bestrijding van het christelijk geloof op komt, moet verwachten, dat hij tot staatsvijand wordt gebrandmerkt.

De evangelische christen vindt dikwijls bij staatsinstanties geen gehoor, wanneer hij om des gewetens wille in verzet komt tegen dingen, die in strijd zijn met Gods gebod, zoals bijvoorbeeld de aflegging van een eed door klassen schoolkinderen. Door zulke onderdrukking van het geweten, gepaard gaande met voortdurende bespionnering, ontstaan huichelarij en kruipelijke gezindheid. Tenslotte gaan de zuivere zedelijke handen verloren.

Wij zeggen dit alles met diepe smart. Wij zijn bereid voor den staat en ons Deutsche volk goed en bloed te offeren, maar wij willen ons voor Gods rechterstoel niet laten zeggen: „Toen het evangelie van Christus in Deutsche landen werd bestreden, toen hebt gij gezwegen en hebt uw kinderen zonder tegenstand aan een vreemden geest overgelaten."

Wat aan de ziel van een volk wordt misdreven, kan niet goed gemaakt worden door uiterlijken, economischen, politieken, of socialen opbloei. Rechtvaardigheid verhoogt een volk, maar de zonde is een schandvlek der natien. Christenen zijn verplicht de overheid te gehoorzamen, zolang zij niets verlangt, wat tegen Gods gebod ingaat.....

Ook deze passage treft door haar scherpe zakelijkheid:

Bescherming van het christendom kan niet beteekenen, dat het Evangelie door menselijke macht beschermd zou moeten worden. Het Evangelie staat in hoogere bescherming. Het moet echter beteekenen, dat het Evangelie in het openbare leven van het Deutsche volk niet gesmaad, niet systematisch vernield mag worden. Dat eischen wij, in naam van den levenden God, van allen, die in Deutschland een ambt bekleeden.

Wij moeten het recht hebben voor het Deutsche volk van het geloof zijner vaders in alle openbaarheid en vrijheid te getuigen. De voortdurende bespionnering van het kerkelijk werk moet ophouden. Het verbod van kerkelijke vergaderingen in openbare zalen moet worden opgeheven. De banden, die de kerkelijke pers en de christelijke liefdadigheid in haar werk hinderen, moeten losgemaakt worden. Vóór alles moet er een eind aan komen, dat staatsinstanties zich onafgebroken in het innerlijk leven der kerk mengen ten gunste van hen, die door hun leven en handelen de vernietiging van de Evangelische Kerk beoogen. Er moet een eind aan komen, dat het door optochten, feesten, demonstraties en andere betoogingen juist op Zondagochtenden velen evangelischen christenen onmogelijk wordt gemaakt de godsdienst oefening te bezoeken. Er moet geëischt worden, dat de Deutsche jeugd niet door politieke activiteit of sport zoo in beslag wordt genomen, dat het christelijk gezinsleven daaronder lijdt en voor kerkelijke opvoeding geen tijd meer over heeft.

Wij verzoeken de overheid van het Deutsche volk ernstig te bedenken, dat zij rekenschap zal moeten afleggen aan den levenden God, voor al wat zij doet. Wij bezweren haar niets te doen, en niets te laten wat tegen Gods gebod en tegen de vrijheid van het aan Gods woord gebonden geweten ingaat. Wij wenden ons tot de geheele evangelische christenheid in Deutschland. Wij verzoeken haar getrouw te zijn aan de vermaningen van het Evangelie: laat u niet verbitteren tegen staat en volk, wanneer gij ter wille van uw geweten moet lijden. Steeds en onder alle omstandigheden is de evangelische christen zijn staat en zijn volk trouw verschuldigd; ook dat is trouw, wanneer een christen zich tegen een gebod, dat in strijd is met Gods woord, verzet en zijn overheid daardoor tot gehoorzaamheid jegens een kuerstelm

In dit uur de tijders en vasten het woord: „Wij dien zal ik be. Wij roepen de -openlijk, zonder menschen, te ge. Velen hebben in centratiokampen drukking moete wacht. Maar wa tot gehoorzaam. Laat ons doen, het blijde geloovreezen en ande van hun volk z. Inderdaad, Du at deze week or de verdruk

Prof.

Lang geleden sc over kwamen to gewijs, dat de za geped, te luisterer k aanhaal via D a „Leidsche Ker

Wij lezen in linge bijeenkom gewoonte hebbe zooveel te meer Prof. Groshe N-Test. Grieks onze eigen gods. En tot verklari klaring" van di bestreden. De Blijkbaar meer eigen sam fladderen, die, drukken, wel n hooren. Ze heb En dat is verke een zuivere Kes van kettersche daaraan wel n verkeerd, om d samenkomst, w liefde of goede w met degenen, z Ik heb daara met dit antwoe zijn.

„Westlandsche e Pers" een a maaruit:

Van den Bij Daar zijn mens lezen. Zij later Dan spreekt zoeken zij het En als zij voor nen oplossen, v vallen! En zijn dan heeft God doen en is hur zij zoo uitlegge

Dit wisten we tekends, dat n betreft, onbekend

Da G. van de landsche Kerkg Kampen, 1936, „De oude Gri lekenrijg vers v mernis de toeko door den Bijb eerste woord, v hemel geacht v daartegen in l lezen van het l heidenschen o Van heidenas aan deze „vrom een streng ver deesem nog na.

Generale Syn

De e tot agenc

agen de z op a betre van waar voor uw leid ding-

(Van

In de historis tes lands, een -ardam, waar o A. Kuyper de Kerken geboude onder leiding d tenigde zitting d (die van de Net Kerk) is j.l. Din der Geref. Kerke wordt gevormd

derland staats-
tussen wonden. En

dit in het open-
ningen van den
ring van rijks-
aan den arbeid),
Duitsche pers
kerk niet ver-
de zelfde mid-
de opleidings-
schouwing van
n mensche ver-
Onverbloemd
lat deze wereld-
het christelijke
istendom af te
ereid zijn hun
en worden. Zoo
„Watneer het
ndom gewaagt,
et het christen-
eve religieuzeit
onder meer zoo
ook een ziele
eze uitlatingen
weiler uitdruk-
licieel tegenge-

„Wij lezen in Hebr. 10: 25: „En laat ons onze onder-
linge bijeenkomsten niet nalaten, gelijk sommigen de
gewoonte hebben, maar elkander vermanen, en dat
zoo veel te meer, als gij ziet, dat de dag nadert”.
Prof. Grosheide, een uitnemende kenner van het
N.-Test. Grieks, heeft aldus vertaald: „en daarbij
onze eigen godsdienstige samenkomst niet verzuimen”.
En tot verklaring zegt de Prof. in zijn „Verzuimen-
klaring” van dit vers: „Er diende een zonde te worden
bestreden. De Hebreërs hadden hun samenkomsten.
Blijkbaar meer dan één, want er is sprake van u
eigen samenkomst. Er zijn er dus, die rond-
fladderen, die, om het in de taal onzer dagen uit te
drukken, wel naar de kerk gaan, maar niet waar ze
hooren. Ze hebben daar een gewoonte van gemaakt.
En dat is verkeerd. Niet vanzelf, omdat ze niet naar
een zuivere kerk gaan, want er was er slechts één en
van kettersche samenkomsten hooren we niets, zoodat
daaraan wel niet kan worden gedacht. Maar het is
verkeerd, omdat ze voorbijgaan, in den steek laten de
samenkomst, waar ze hooren; zoo openbaren ze geen
liefde of goede werken, ze komen niet broederlijk samen
met degenen, naast wie God ze gesteld heeft”.
Ik heb daaraan niets toe te voegen en hoop, dat ge
met dit antwoord van Prof. Grosheide tevreden zult
zijn.

„Westlandsche Kerkbode” geeft in de rubriek „Uit
de Pers” een artikel onder dezen titel. We citeren
daaruit:

Van den Bijbel wordt ook misbruik gemaakt.
Daar zijn menschen, die Gods Woord niet geregel-
d lezen. Zij laten den Bijbel maar openvallen!

Dan spreekt God meer rechtstreeks tot hen? Dan
zoeken zij het niet, maar wordt het hun „gegeven”.
En als zij voor moeilijkheden zitten, die zij niet kun-
nen oplossen, welnu, dan laten zij hun Bijbel open-
vallen! En zijn zij meteen uit de moeilijkheid, want
dan heeft God hun wel geopenbaard, hoe zij moeten
doen en is hun oog wel op een tekst gevallen, dien
zij zoo uitleggen, als zij het liefste willen.

Dit wisten we reeds allen. Maar nu komt iets ont-
slekkends, dat mij, althans voor wat Karel de Grootte
betreft, onbekend was:

De G. van der Zee spreekt daarvan in zijn „Vader-
landsche Kerkgeschiedenis”, deel I. Uitgave J. H. Kok,
Kampen, 1936, blz. 113:

„De oude Grieken en Romeinen poogden uit een wil-
lekeurige vers van de gedichten van Vergilius en Ho-
merus de toekomst te lezen en dit deden de Christenen
door den Bijbel open te laten vallen, waarbij het
eerste woord, waar hun oog op viel, een stem uit den
hemel geacht werd te zijn. Karel de Grootte vaardigde
daartegen in 789 een streng verbod uit, want „het
lezen van het lot uit Psalm- of Evangelieboek was van
heidenschen oorsprong”.

Van heidenschen oorsprong! Karel de Grootte heeft
aan deze „vrome loterij” een einde willen maken, door
een streng verbod. Toch werkt deze heidensche zaar-
deesem nog na.

K. S.

Generale Synode der Gereformeerde Kerken.

De eerste zittingsweek. — Ds J. L. Schouten
tot praeses gekozen. — Een welvoorzien
agendum.

„...Wat uw taak als Synode betreft, het
agendum spreekt van gemakkelijke, z.g. loopende
zaken, maar er zijn ook dingen, die wijzen
op reformatische ontwikkeling, speciaal wat
betreft het werk van zending en evangelisatie,
van den geestelijken arbeid op sommige ver-
waarloosde terreinen van ons volksleven, van de
voortgaande regeling der tucht. Het zwaart is
uw taak, waar een beroep gedaan wordt op uw
leiding inzake openbare onbroederlijke verhou-
dingen, die de Kerk verontrusten.”

Dr B. Wielenga.

(Van een eigen verslaggever.)

In de historische Keizersgrachtkerk in de hoofdstad
der lands, een van de eerste Doleantiekerken in Am-
sterdam, waar ook in 1892 onder leiding van Prof. Dr
A. Kuyper de Synode van de Nederduitsch Geref.
Kerken gehouden werd en waar 17 Juni van dat jaar
onder leiding van wijlen Ds W. H. Gispens Sr. de ver-
reigde zitting der beide Kerkengroepen gehouden werd
(die van de Ned. Geref. Kerken en van de Chr. Geref.
Kerk) is j.l. Dinsdagmorgen de gewone Generale Synode
der Geref. Kerken haar bijeenkomsten aangevangen. Zij
werd gevormd door afgevaardigden van 14 Particu-

liere Synoden, 12 in ons vaderland (omdat Brabant en
Limburg samen één Part. Synode vormen en Friesland
zowel als Zuid-Holland hun ressort in tweeën hebben
gesplitst) en 1 in de Graafschap Bentheim en Oost-
friesland, benevens de afgevaardigden van de classis
Batavia, die de rechten van een Part. Synode bezitten.
Daarnaast dienen een 12-tal hoogleraren (6 van de
Vrije Universiteit en 4 van de Theol. School, benevens
een emeritus-hoogleraar van beide opleidings-inrich-
tingen) haar als prae-adviseur.

Waar de predikanten van de roepende kerk als ad-
viseerende leden worden uitgenoodigd zitting te nemen,
wat in dit geval 8 predikanten betreft, wijl de kerk van
Amsterdam—C. 9 dienaars des Woords bezit, maar 1
van hen, Ds J. L. Schouten, lid der Synode is, zal dus
de Synode totaal 76 leden tellen, niet meegerekend de
predikanten die voor bepaalde zaken als prae-adviseur
eveneens uitgenoodigd worden zitting te nemen.

Een welvoorzien agendum zal de aandacht der Synode
vragen en er zullen met haar zittingen dan ook zeker
wel drie weken heengaan. Het voorloopig agendum, dat
60 pagina's telt, is bereids gevolgd door twee aanvul-
lingsagendum's, resp. van 16 en 2 pagina's groot en
er zal er nog wel één volgen, nu de Synode tot 31
Aug. a.s. bij haar binnenkomende stukken nog in be-
handeling nemen zal.

We hopen onze lezers van elke openbare zitting der
Synode een beknopt verslag te bieden, overtuigd dat
zij dit op prijs stellen zullen.

De bidstond.

Aan de Synode, die zoo we reeds meldden, in de
Keizersgrachtkerk bijeenkomt, ging Maandagavond in
de Raamkerk een bidstond vooraf, die naar oud ge-
bruik geleid werd door den praeses van de vorige
Synode (Middelburg 1933) als hoedanig Dr K. Dijk
van 's-Gravenhage-West fungeerde.

Dr Dijk opende de bijeenkomst met het doen zingen
van Psalm 134:1 en 2, het lezen van Hebr. 8:1—6
en gebed.

In zijn inleidend woord wees de voorganger er op,
dat de arbeid van de Generale Synode arbeid is van
en voor de kerk van onzen Heere Jezus Christus. Dit
werk ligt dus op heilig terrein en moet het merkteken
van den Bouwheer van Gods huis dragen. En nu is
het gevaar groot, dat we dit bijzonder karakter uit het
oog verliezen. Schijnbaar ligt de arbeid van een kerke-
lijke vergadering op veel lager plan dan de dienst des
Woords en der Sacramenten; schijnbaar kan de tijd
en het geld aan een Synode besteed, beter gegeven
worden aan het brengen van de boodschap des Evan-
gelies aan de arme wereld om ons heen — zooals ook
in de onkerkelijke kringen beweerd wordt; en dan sluip
licht de gedachte binnen, dat op dit terrein de eisch
van de heilichheid van des Heeren huis niet zoo nauw
luistert. En toch moet, omdat het in den Synodalen
arbeid om den bouw van den tempel Gods gaat, die
eisch met alle kracht gehandhaafd worden, en spr. be-
luistert dien eisch in Exodus 25:40: „Zie dan toe,
dat gij het maakt naar hun voorbeeld, hetwelk u op
den berg getoond is.” Uit het voorgelezen gedeelte van
Hebr. 8 blijkt duidelijk, dat deze woorden ook gelden
voor de Nieuw-Testamentische vervulling der schadu-
wen en zij spreken van: Gods eisch voor Kerkbouw,
die geschiedt niet naar hemelsch ideaal en 2e
door aardse arbeid.

Hierna droeg Dr Dijk de belangen van de Geref.
Kerken en van haar Synode in den gebede aan God op.
Met het zingen van Psalm 122:3 en zegenbede werd
de dienst besloten.

Door de goede zorgen van de regelingscommissie van
de Geref. Kerk van Amsterdam-C. vond na afloop van
den bidstond in „Krasnapolsky” een begroetingsbijeen-
komst plaats, waar de leden der Synode gelegenheid
vonden kennis te maken met hun gastheeren.

De opening der Synode.

Dinsdagmorgen om 10 uur opende Dr B. Wielenga,
als oudste van de predikanten van de roepende kerk,
onder groote belangstelling de Generale Synode.

Hij deed zingen Ps. 68:13, las hierna Ps 68:27—36
en ging voor in gebed.

Hierna hield hij de

Openingsrede,

waaraan wij het volgende ontleenen:

Namens de roepende Kerk van Amsterdam verwelkom
en begroet ik u met de bede: Genade zij u en vrede
van God onzen Vader en den Heere Jezus Christus.

Het begin van een Synode heeft een aparte beko-
ring. Wij staan direct tegenover het werk Gods, namelijk de
Kerk, waarin zich door de gelijkwaardigheid der ambten
en der gemeenten, die hier vertegenwoordigd zijn, het
schoonst de koninklijke soevereiniteit van Christus
weerspiegelt. Weliswaar zijn wij, die ons Generale Synode
noemen, wegens de verscheurdeheid der Kerk ver van de
ideale generaliteit verwijderd; ook is bij ons de beteeke-
nis van een Synode tegenover de plaatselijke Kerk zeer
betrekkelijk, maar zoodra uw vergadering wettig geïn-
stitueerd is, beschikt gij over een macht, die den loop
der kerkelijke geschiedenis bepaalt.

De Kerk van Amsterdam, die op grond van de historie
eenigszins recht heeft zich uw aller moeder te noemen,
acht het zich een eer, als uw aller zuster u samen te
roepen, en wel in een gebouw, dat misschien meer dan
eenige andere Kerk de heerlijkheid van Christus ver-
kondigt. De mannen van '34 en '86 hebben elkander
hier gevonden en hun eenheid bezegeld.

Ook de stad, waar gij vergadert, getuigt door haar
geschiedenis van de grootheid van Christus. Eerst is de
Kerk hier vervolgd bijkens de namen: Martelaarsgracht,
Bloedstraat), als nergens elders, zoodat het volk onze
stad M o o r d d a m noemde, maar God zond de Geuzen
om de Spaansche factie te vernietigen. Door de vrijge-
maakte Kerk is de stad gezegend. Zij, die de martelaars-
kroon gedragen had, droeg als keizerin de kroon over
Europa.

Na de inzinking en déformatie heeft God in de vorige
eeuw opnieuw de Kerk tot vrijheid en nieuw leven ge-
bracht, zoodat de strijd om de stad weer beginnen kon.
De toestand is wel ernstig. De revolutie heeft in de
laatste jaren meer terrein veroverd dan het Evangelie.
Maar wij hebben goeden moed. De Amsterdamse Kerk

is gezond en gezegend. Zij vermeerdert haar inspanning
naarmate het ledental slinkt. Twee groote kapitale
kerken zijn in korten tijd bijgebouwd.

Wat uw taak als Synode betreft, het agendum spreekt
van gemakkelijke, z.g. loopende zaken, maar er zijn
ook dingen, die wijzen op reformatische ontwikkeling,
speciaal wat betreft het werk van zending en evangeli-
satie, van den geestelijken arbeid op sommige verwaar-
loosde terreinen van ons volksleven, van de voortgaande
regeling der tucht. Het zwaart is uw taak, waar een
beroep gedaan wordt op uw leiding inzake openbare
onbroederlijke verhoudingen, die de Kerk verontrusten.

Op de laatste te Amsterdam gehouden Synode, in het
jaar 1908, mocht de voorzitter roemen van onderlingen
vrede en een streven elkander te vinden in eenigheid
des Geestes.

De roepende Kerk spreekt den wensch uit, dat al
uwe beraadslagingen gekenmerkt worden door ijver voor
Gods huis en begeerte naar eenheid. De wereld is in
nood, meer dan zij weet. Ook de toestand van de Kerk
wekt zorg, ondanks schoone verschijnselen van her-
leving. Liefdeloosheid maakt alle kennis en alle actie
machteloos.

Gelukkig mogen wij, die arm zijn aan waarlijk uni-
versele leiders, onze toevlucht nemen tot den onver-
anderlijk getrouwen en machtigen oversten Leidsman
des geloofs.

Moge Zijn Geest u tot veel vruchtbaren arbeid be-
kwamen, niet alleen in het belang van onze Kerken,
maar ook van de wereld, die zonder de Kerk niet
leven kan.

Hierna werden door een commissie uit de Synode,
bestaande uit Ds D. Hoek van Rukhuizen en ouderling
J. H. Linschoten van Amsterdam-C, de credentie-
brieven onderzocht. Ds Hoek rapporteerde, dat van alle
Part. Synoden de primi-afgevaardigden aanwezig waren
en dat van de prae-adviseerende hoogleraren alleen
nog ontbrak Dr A. G. Honig te Kampen, die bericht ge-
zonden had eerst later ter vergadering te zullen komen.

Verkiezing van een moderamen.

Hierna werd overgegaan tot de verkiezing van een
moderamen. Uitgebracht werden voor praeses 56 stem-
men, waarvan 1 blanco. Bij eerste stemming werd ge-
kozen Ds J. L. Schouten te Amsterdam met 43 stemmen.
Ds J. Douma te Arnhem verkreeg 4, Ds W. W. Meynen
te Dordrecht 3, Dr K. Dijk te Den Haag, Dr W. A. van
Es, Leeuwarden elk 2 en Ds F. C. Meyster te Rotterdam
1 stem.

Tot assessor werd verkozen met 34 stemmen Dr K.
Dijk te Den Haag, tegen 18 op Ds J. Douma, 3 op Dr
W. A. van Es en 1 op Ds H. Meijering te Katwijk aan
den Rijn.

Tot 1e scriba werd gekozen met 50 st. Dr G. Keizer
te Rheden—de Steeg, Ds F. C. Meyster, Rotterdam en
Dr J. Thijs, Zwolle verkregen elk 2 stemmen; Dr W. A.
van Es en Ds W. H. den Houting elk 1 stem.

Tot 2e scriba werd gekozen met 37 st. Dr J. Thijs
te Zwolle, Ds F. C. Meyster, Dr W. A. van Es en Ds
W. H. den Houting verkregen elk 4 stemmen; ouderling
J. H. Linschoten te Amsterdam 3, en de predikanten
Dr H. Kaajan te Utrecht, Ds J. A. Berghuis te Win-
schoten en Ds W. L. Milo te Almelo, elk 1 stem.

Nadat het moderamen had zitting genomen dankte
de nieuwgekozen praeses, Ds J. L. Schouten, voor
het door de Synode in de gekozen moderamen-leden
gestelde vertrouwen. Hij sprak den wensch uit, dat de
Synode bij al haar arbeid steeds op den berg vertoe-
ven mag.

Door op te staan van hun zitplaatsen betuigden de
leden der Synode instemming met de Geref. Belijdenis-
schriften.

Namens de Synode richtte Ds Schouten woorden
van dank tot de Kerk van Amsterdam-C voor de goede
ontvangst, tot Dr K. Dijk voor zijn woord in den bid-
stond en tot Dr B. Wielenga voor de wijze waarop hij
de Synode had geopend.

Woorden van welkom richtte de praeses tot de
afgevaardigden van de classis Batavia, tot die van de
Graafschap Bentheim en Oostfriesland alsmede tot de
afgevaardigden van de buitenlandsche Kerken, terwijl
hij de 8 predikanten van de Geref. Kerk van Amsterdam
uitnoodigde als adviseerende leden te willen zitting
nemen.

Terwijl de leden zich verhielen van hun zitplaatsen
herdacht de praeses met een enkel woord den overleden
hoogleraar van de Theol. School te Kampen, wijlen
Prof. Dr T. Hoekstra, wiens persoon en arbeid in de
Gereformeerde Kerken in dankbare herinnering voort-
leven blijft. Voor het herstel van Mevr. de Wed. Hoekstra,
die ernstig ziek is, sprak Spr. de beste wenschen uit.

De Synode besloot om stukken, die haar na Maan-
dagmorgen 31 Augustus a.s. bereiken, niet meer in
behandeling te nemen.

Aan het moderamen werd na eenige discussie over-
gelaten de beslissing over de vraag of de Synode haar
arbeid over 5 dan wel meerdere commissies verdeelen
zal.

In de middagzitting verwelkomde de praeses met een
enkel woord Ds W. Breukelaar, em.-predikant te
Santpoort, hem uitnoodigend om als adviseur voor de
Zendingszaken in de Synode zitting te willen nemen.

De praeses deelde mede, dat het moderamen besloot
aan de Synode voor te stellen het werk over 5 commis-
sies te verdeelen, waaraan de Synode haar goedkeuring
verleende.

Aan commissie I werden toevertrouwd de zaken be-
treffende het Leerboek, de Liturgie, de herdenking van
de Afscheiding en de eenheid aller Gereformeerden.
Als prae-adviseurs zullen in deze commissie zitting
nemen de hoogleraren Prof. Dr S. Greijdanus te Kam-
pen en Prof. Dr F. W. Grosheide en Prof. Dr V. Hepp
te Amsterdam. Als voorzitter zal optreden Ds W. W.
Meynen te Dordrecht, terwijl als leden zullen zitting
nemen de predikanten Ds H. de Bruijn te Nieuwendijk;
Ds N. Duursema te Nieuw-Amsterdam, Ds D. Hoek te
Enkhuizen en Dr A. D. R. Polman te Bolsward en de
ouderlingen R. Bosma te Rijssen, H. Knook te Klun-
deri, G. M. A. Laernoës te Bandoeng, J. H. Linschoten
te Amsterdam, A. Scholtens te Groningen en C. Zwaan
te Mechelen (België).